שיעורי

הלכה ישרה

בעזהשי"ת

הלכה היינטיגע צייטן באידיש

דיני ממונות

המצויים

שיעור ל"א | פרשת ויצא תשפ"ה

דיני מקח טעות

לא ללמוד בשעת התפילה וקריאת התורה

דיני מקח טעות

דיני חסרון במלאכה או בסחורה

א. חסרון במלאכה ובסחורה:

המוכר לחברו כל דבר שהוא ונמצא במקח מום, הרי זה מקח טעות, ובידי הלוקח להחזירו אפילו כמה שנים אחרי המקח (שו"ע רל"ב ס"ג).

אין בכלל מום המבטל את המקח אלא מום גדול וחשוב, להוציא מום קטן, מום עובר, או מום שאינו בגוף המקח אלא מסביבו, או שבידו לסלקנו משם, שאינו בטל המקח אלא ינכה לו מן הדמים כמה ששווה פחות (שם ס"ה).

כל שהסכימו האנשים באותו מקום על איזה דבר שהוא מום, הרי זה מום לבטל בו את המקח, וכל שהסכימו שאין זה מום – אין מבטלים בו את המקח אלא ינכה לו מן הדמים כמה ששווה פחות, אבל כשהתנה בפירוש – הכל כמה שהתנה, והנושא ונותן סתם בלי לפרש, על מנהג המקום הוא סומך (שם ס"ו).

רשאים בעלי אומנות וסוחרים להנהיג מנהגים כרצונם, ובלבד שיהיה הכל לתועלת העניין.

❖ אבל לא מנהגים שונים שנהגו בהם אנשים בזמן שאין זה אלא מנהג רע (תוס' ב"ב ב. ד"ה בגויל).

ב. מקח עם מום קטן שעדיין שם המקח עליו (Minor-Defect):

מקח גדול כקניית **רכב** (Car), **בית**, **עסק** (Business) וכדומה, שנתגלה בו מום שנחשב למום קטן לעומת ערך המקח כולו, כגון קצת חלונות שבורים, דלתות מקולקלות, או שאר קלקולים קטנים:

❖ המקח קיים, כי **עדיין יש עליו שם בית או שם רכב**, וינכה לו מן הדמים (שו"ע סי' רל"ב ס"ה, סמ"ע סקי"ד, ועיין פרישה סוס"ק ה', ועי' ריש סי' רי"ד, קצוה"ח סי' רמ"א סוסק"ד).

❖ וכל זה רק כשהסכימו עליהם בני המדינה, שדברים כאלה נחשבים למום וקלקול, ושאין לוותר עליהם (שו"ע סי' רל"ב ס"ו בשם הרמב"ם).

ג. באופן שהיה השבחה או הוספה על המלאכה:

- אין על בעה"ב לשלם לבעל מלאכה כלום, עד שיחזור ויעשה המלאכה כמסוכם מראש (סי' רל"ב ס"ד, וסי' ש"ו ס"ג ש"ך סק"ה).
- אבל בכל אופן, כשבעה"ב גילה דעתו שהוא שבע רצון מההשבחה, כגון שהוסיף בעצמו ג"כ על המלאכה או בחומרים יקרים, או שהוא עצמו קנה והזמין עוד דברים באותה מדריגה (Same-level), הרי גילה דעתו בזה שמרוצה מההשבחה, וישלם עליה כפי שוויה כעת (סי' קנ"ח ס"ו, וסו"ס שע"ה).
- אך אם מאיזו סיבה הוא מוכרח לקבל ההשבחה וליהנות מההוספה על המלאכה, הרי זה משלם שליש פחות משווי ההשבחה (סימן שמ"א ס"א).
- ולעולם אם טוען שאף פעם אינו נוהג לפזר כ"כ דמים על צביעת הבית ושאר דברים כאלו, אינו משלם אלא מה שהוסכם ביניהם (ב"ח סימן שצ"א ד"ה ואכלה, יש"ש סי' ט"ו).

ד. איחור בגמר מלאכה:

המזמין בעל מלאכה עבור **באנגלאו בקאנטרי, או תפילין לבר מצוה של בנו**, ולא נגמר עד כמה שבועות בתוך עונת הקאנטרי או אחרי יום הבר מצוה, ובעה"ב רוצה לנכות לו מחמת זה מן התשלום:

- **חייב לשלם דמיהם במלואם**, כי זמן ההשתמשות שהחסיר מחמת האיחור, אינו אלא גרמא.
- אכן אם לא היה לבעל מלאכה או לסופר אונס אמיתי, חייב לפייסו מדין שמים (מנחת פיתים שפ"ח).
- אם בינתיים קנה בעה"ב תפילין אחרים, אינו מחויב לשלם כלום על התפילין הראשונים שהזמין, ויבטל ההזמנה (רעק"א של"ג סעיף ה').

ה. איחור בהגעת סחורה:

הזמין בגדים מיוחדים לבני ביתו עבור חתונת בנו והגיעו רק אחרי החתונה, וכן

גרוסערי שהזמין **מוצרים** (Products) **כשר לפסח** עבור מכירות לחג הפסח, ולא הגיעו אלא אחרי פסח או סמוך מאד לחג – ואינו רוצה לשלם למוכר או למפיץ (Distributor):

- ❖ אינו צריך לקבל הסחורה באיחור זה, ופטור מלשלם עליה.
- ❖ אבל אם מחזיק הסחורה לזמן אחר, כגון לפסח הבא וכדומה, הרי זה משלם מחיר מלא (רעק"א של"ג ס"ה).
- ❖ אולם באופן הנ"ל, אפשר לנכות לו דמי שכירות של מקום החזקת הסחורה (Storage) אם צריך לכך.

דיני 'מקח' וואס איז נישט ווי אפגעמאכט

חסרון (פעהלער) אין מקח (Purchase):

א. א קאסטעמער (Customer) וואס טרעפט א פעהלער אין וואס ער האט געקויפט, **קען מען צוריק געבן אפילו נאך א פאהר יאר.**

ב. ביי א **גרויסער פעהלער** (Damage, Missing) **קען מען בטל מאכן די גאנצע מקח** (Purchase) און צוריק בעהטן די גאנצע געלט.

ג. א **קליינע חסרון איז נישט מבטל די מקח**, אבער די געשעפט'ס מאן מוז צאהלן וויפיל עס איז וייניגע ווערד.

ד. אלעס **וועגדט זיך ווי אזוי מענטשן אין די פלאץ קוקען דאס אהן**, אויב צו מבטל זיין די גאנצע מקח, אדער נאר אראפרעכענען.

ה. אויב אבער האט מען זיך **אויסגענומען** אפילו אויף א קליינע פרט, קען מען מבטל זיין די גאנצע מקח אויב דאס פעלט.

ב. צום ביישפיל:

א גרויסע חסרון ווי **ס'איז שוין נישט די 'שם מקח' (די עיקר זאך) וואס מען האט באשטעלט:**

- מען באשטעלט א קלייד מיט א געוויסע אויסזעהן, אבער עס איז גאנץ אנדערש פון וואס מען האט באשטעלט.
- מען האט געקויפט א קלייד וואס מען קען וואשן, אבער מען קען עס נאר דריי-קלינען (Dry Cleaning).
- די עפלייענס (Appliance) איז אן אנדערע קאליר וואס מען האט באשטעלט (אפילו עס איז א בעסערע Brand).
- מען האט אפגעמאכט מיט א בעל מלאכה צו מאכען נייע שטיגען)סטעפס) פון סעמענט, אבער ער האט עס געמאכט פון אנדערע מאטריאל (אייזען אדער האלץ), אפילו עס איז די זעלבע שטארק.
- די קאמפיוטער אדער מאשין האט נישט אלע מעלות (Features) וואס מען האט באשטעלט.
- מען האט געקויפט א געוויסע קאר מאדעל (Model) און באקומען אן אנדערע, אפילו עס איז א בעסערע.
- די שטריימל איז א הויעכע ווען מען האט באשטעלט א נידריגע.

איז אויף דאס אלעס קען מען צוריק בעטן די געלט ווייל די מקח איז בטל, אפילו די זאך איז בעסער און טייערע (Better Value) פון וואס מען האט באשטעלט.

ג. חסרון אין א טייל פון מקח ווען די 'שם מקח' (עיקר זאך) איז נאך דא:

- מען האט אפגעמאכט אפצוקויפן א קאר אדער מאשין , אבער מען האט געטראפן א צובראכענע פענסטער, אדער א זייטיגע חלק (Part) וואס איז צובראכן.
- א גראסערי ארדער איז אנגעקומען, און א טייל פון די פירות זענען פארפוילט אדער קאליע.
- די באנגעלאו וואס מען האט באקומען איז מיט א צוברעכענע פלאר, אדער די לעקטער סיסטעם איז פעהלערהאפטיג.
- די שטריימל האט אביסל ווייניגע וויסע האר ווי מען האט באשטעלט.

ביי דאס אלעס דארף די מוכר צוריק געבן די סכום געלט וויפיהל עס איז ווייניגע

ווערד, **אבער די מקח ווערט נישט בטל**, און מען קען נישט צוריק געבן אינגאנצן.

ד. א קליינע חסרון וואס קען יא מבטל זיין די גאנצע מקח:

- די קאנטראקטער (Contactor) האט נישט געמאכט א פארטש (Porch) ביים בויען די הויז.
- א פרידז'ש (Fridge) וואס איז אנגעקומען אהן קיין הענטל.
- מען באשטעלט צוויי פלעצער אויפן באס אדער עראפלאן צו זיצען צוזאמען, אבער די פלעצער זענען אפגעטיילט.
- מען באשטעלט א אתרוג 'הדר', גאהר א ריינע אהן קיין איינציגע פלעק אדער פינטל, אבער עס איז דארט א שווארצע פינטל וואס מען קען זעהן פון נאהנט.

ביי דאס אלעס, **אויב ביי מענטשן הייסט עס 'נישט וואס מען האט באשטעלט':**

- איז די מקח בטל און מען דארף צוריק געבן די געלט.
- אדער **בהסכמת הקונה**, נאר די געלט וויפיל די מקח איז וויניגער ווערד פון וואס מען האט באשטעלט.
- אדער משלים זיין די חסרון בכל אופן שהוא.

ה. באקומען טייערע פון וואס מען האט באשטעלט:

- מען האט באשטעלט ביליגע פיש אדער אייז קרים (Ice-cream), אבער עס איז אנגעקומען טייערע, און מען קען דאס נישט צוריק געבן.
- די פעינטער (Painter) האט געמאכט גאהר שיינע פענטינג אדער דיזיינס (Designs) וואס מען האט נישט באשטעלט.
- די באנגעלאו (Bungalow) האט א סאך גרעסערע צימערן ווי מען האט אפגעמאכט.
- די קעטערער (Caterer) האט געשיקט מער טייערע עסן ווי מען האט באשטעלט.
- די טרעוול אגענט (Travel Agent) האט פארשטאנען צו געבן אויפן ערפלאן א זיץ אין די ערשטע קלאס (First-class) ווען מען האט באשטעלט א פשוטע פלאץ.

איז ווי באלד די אלע אויבן-דערמאנטע זאכן קען מען נישט צוריק געבן, איז דער

דין ווי פאלגענד:

- אויב דער קונה האט ארויס געוויזען צופרידענקייט (למשל ער איינס מאכט אויך פון די טייערע סארט), איז אפילו אז ער טענה'עט אז ער האט דאס נישט באשטעלט **צאלט ער דער פולע פרייז.**
- אויב דער קונה מוז עס נעמען אזוי, בלית ברירה, אבער למעשה האט מען הנאה פון די טייערע זאך, **דארף מען צאהלן די טייערע פרייז – אבער מיט א דריטל ווייניגער** פון וואס עס קאסט.
- אויב דער קונה טענה'עט אז ער וואלט קיינמאל נישט באצאלט אפילו אביסל מער ווי ער דארף, ווייל ער דארף נישט בשום אופן טייערע זאכן, דארף מען נאר **באצאהלן די פרייז פון די ביליגע באשטעלונג.**

חסרון אין צייט

ו. סחורה וואס פארשפעטיגט די צייט וואס מען האט באשטעלט:

- מען באשטעלט חתונה קליידער אבער עס איז אנגעקומען נאכ'ן זמן חתונה.
- די תפילין פון בר מצוה בחור איז אנגעקומען שפעהט נאכ'ן בר מצוה.
- די באנגעלאו איז געווען פארטיג א פאהר וואכען אריין אין די קאנטרי סעזאן.
- דער קעטערער (Caterer) האט פארשפעטיגט די מסיבה אדער די ברית.
- די גראסערי באקומט די פסח פראדוקטן פונעם סאפלייער (Supplier) איינצלענע טעג בעפאר פסח.

איז דער דין ווי פאלגענט:

- **אויב מען קען נוצען** די מקח אדער סחורה ווי אזוי עס איז, **מוז מען צאהלן די גאנצע פרייז**, און מען קען נישט אראפ-רעכענען די פארשפעטונגען, ווייל עס איז נאר א 'גרמא בנזקין' (אזוי ווי ביי די שפעטע באנגעלאו און תפילין).
- אויב מען קען עס ניצען, אבער **עס האט שוין נישט דער פולע ניצען** וואס מען האט געדארפט, **צאהלט מען נאר וויפיהל מענטשן וואלטן יעצט באצאלט פאר דעם** (פסח פארדוקטן א גאנץ יאר, חתונה קליידער פאר א יעדע יו"ט).
- אויב דער קונה **וויל עס נישט ניצן, דארף מען גארנישט צאהלן.**

❖ אוודאי וואס מען קען צוריק געבן דארף מען צוריק געבן.

חסרון אין באצהלונג

ז. מען קען נישט צאהלען אנדערש ווי די מנהג העיר אין יענע פאל, צום ביישפיל:

❖ מען קען נישט צאהלען מיט **גאנצע קעש** (Cash) פאר א קאר.

❖ מען קען נישט צאהלען מיט א קרעדיט קארד צו אפצאהלן **א הלוואה.**

❖ אבער קרעדיט קארד **צו אפצאהלן א חוב פאר סחורה** (Any Purchase) איז יא מותר - **אפילו אז די פרוצענט פון קרעדיט קארד קאמפעני ווערט באצאהלט דארך די מוכר**, חוץ אויב מען האט אנדערש אפגעמאכט.

❖ מען קען נישט צאהלען מיט קליינע באצאהלונגען (Payments) אנדערש ווי מען האט אפגעמאכט.

❖ מען קען נישט צאהלען מיט א טשעק (Check) וואס איז נישט געדעקט אין באנק (Uncovered check).

ביי דאס אלעס קען מען מבטל זיין דער מקח און אלעס צוריק נעמען, אדער קען מען מוציא זיין בדין תורה.

מען קען אבער נישט צווינגען דער בעל חוב (מלוה, דיסטריבערטער, סאפלייער) מיט א באצאהלונג וואס איז אנדערש ווי די מנהג אדער ווי מען האט אפגעמאכט.

בכל אופן, עס איז אייביג א התחייבות צו צאהלן כהלכה.

יודע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה,
והוציא כאור צדקך ומשפטיך כצהרים (תהלים לז, ו-יח)

נפלא עריכת ספרים - 1347-455-9957 / 72nifla@gmail.com

דיינים מומחים משיבים ועונים על שאלתכם כל ימות השבוע

קול הלכות שבת האטליין

שבת | יום טוב | חול המועד

929-4 SHABAS

929-474-2227

יצא לאור ע"י הרב יהודה אליקים מאנהייט - מו"צ בק"ק ברוקלין יצ"ו

להנצחות והערות או לקבל הגליונות נא להתקשר - 347-512-9276 - haluchuyeshuru@gmail.com